

MÜMÂSELET

yeti oluşturan unsurlarda ortak olması" anlamını vermişler, bu anlayıştan hareketle yaratıkların Allah'a, Allah'ın da yaratıklara benzemesinin imkânsız bulunduğu kanıtlamaya çalışmışlardır. Zira Allah'tan başka her şey mevcudiyetini türüne ait temel unsurlara sahip olmakla kazandığı ve benzeşme bununla teşekkül ettiği halde zât-ı ilâhiyeye için tür ve mâhiyet söz konusu değildir. Bu sebeple mümâselet Allah hakkında muhal olan ve ondan nefyedilmesi gereken bir kavramdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Râğıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "msl", "şbh", "şrk", "ndd", "kfî" md.leri; *et-Ta'rifât*, "msl" md.; Tehânevî, *Keşşâf*, II, 1451-1452; Es'ârî, *Makâlât* (Ritter), s. 207-214, 518-521; Mâturîdî, *Kitâb'ü'l-Tevhid* (nşr. Bekir Topaloğlu – Muhammed Aruç), Ankara 1423/2003, s. 45-46; Kâfi Abdülcâbâr, *Serhû'l-Uşûli'l-hamse*, s. 217-232; Nesefi, *Tebşîratü'l-edille* (Selâmé), I, 142-155; Şehristânî, *Nihâyetü'l-ikdâm fî 'ilmî'l-kelâm* (nşr. A. Guillaume), London 1934, s. 128-129; Nûreddin es-Sâbûnî, *el-Bidâye fi usûli'd-dîn* (nşr. Bekir Topaloğlu), Dîmaşk 1399/1979, s. 31-32; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtihi'l-ğayb*, XXVII, 150; a.mlf., *el-Meṭâlibü'l-âliye* (nşr. Ahmed Hicâzî es-Sekkâ), Beyrut 1407/1987, II, 23-24; Seyfeddin el-Âmidî, *Çâyetü'l-merâm* (nşr. Hasan Mahmûd Abdüllâtîf), Kahire 1391/1971, s. 197-198; Teftâzânî, *Şerhu'l-Mâkâsid*, İstanbul 1305, II, 68; Âlûsi, *Rûhu'l-me'ânî*, XXV, 19; Metin Yurdagür, *Allah'ın Sifatları*, İstanbul 1984, s. 161-163.

METİN YURDAGÜR

Γ	MÜMEYYİZ
└	(bk. TEMYİZ).
Γ	MÜMİN
└	(bk. İMAN).
Γ	MÜ'MİN (المؤمن)
└	Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsna) biri.

Sözlükte "güven içinde bulunmak, korusuz olmak" anlamındaki **emn** (*emân*, *emânet*) kökünün "ifâl" kalibinden türeyen **mü'min** kelimesi "inanıp tasdik eden; başkalarının güveni olmasını sağlayan, vadine güvenilen" mânalarına gelir. Kelimenin esmâ-i hüsna'dan biri olarak içerdiği mâna da bu çerçevededir.

Mü'min on beşten fazla ilâhî ismin geçtiği Haşer sûresinin son âyetlerinde yer alır (59/23). Ayrıca "emn" kökü üç âayette "koru ve endişeden emin kılmak" anlamında ilâhî fiil olarak zikredilmiştir (*el-Bakara* 2/

125; *el-Enâm* 6/82; *en-Nûr* 24/55). Mü'min ismi İbn Mâce ve Tirmizî tarafından rivayet edilmiş ("Du'â'", 10; "Da'avât", 82), ayrıca Hz. Peygamber, Allah'ın kendisini yeryüzünde güvenilen bir kişi kıldığı yolundaki ifadesi sırasında "emîn" kavramını zât-ı ilâhiyeye nisbet etmiştir (Buhârî, "Enbiyâ'", 6; Müslim, "Zekât", 143-144; İbn Mâce, "Du'â'", 10; Tirmizî, "Da'avât", 82; Zecâcî, *Tefsîru esmâ'illâhi'l-hüsna* (nşr. Ahmed Yûsuf ed-Dekkâk), Beyrut 1395/1975, s. 31-32; Mâturîdî, *Âyat ve süver min Te'vevîlâtı'l-Kur'ân* (nşr. Ahmet Vanlioğlu – Bekir Topaloğlu), İstanbul 2003, s. 52; Ebû'l-Kâsim ez-Zecâcî, *İştikâku esmâ'illâh* (nşr. Abdülhüseyin el-Mübârek), Beyrut 1406/1986, s. 221-223; Hattâbî, *Şe'hü'd-dü'lâ'* (nşr. Ahmed Yûsuf ed-Dekkâk), Dîmaşk 1404/1984, s. 45-46; İbn Fûrek, *Mücerredü'l-Makâlât*, s. 51-52; Abdulkâhir el-Bağdâdî, *el-Esmâ' ve's-sifât*, Kayseri Rasîd Efendi Ktp., nr. 497, vr. 178^{a-b}; Kuşeyrî, *et-Ta'bîr fi't-tezkîr* (nşr. İbrâhim Besyûnî), Kahire 1968, s. 29-30; Gazzâlî, *el-Mâksadü'l-esnâ* (Fazlîh), s. 74-76; Ebû Bekir ibnü'l-Arabî, *el-Emedü'l-akşâ*, Haci Selim Ağa Ktp., nr. 499, vr. 92^a-93^a.

lerini gözetip yöneten" anlamındaki müheymin isimleriyle anlam yakınlığı içinde bulunur.

BİBLİYOGRAFYA :

Râğıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "emn" md.; İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, "emn" md.; *Lisânü'l-'Arab*, "emn" md.; Buhârî, "Enbiyâ'", 6; Müslim, "Zekât", 143-144; İbn Mâce, "Du'â'", 10; Tirmizî, "Da'avât", 82; Zecâcî, *Tefsîru esmâ'illâhi'l-hüsna* (nşr. Ahmed Yûsuf ed-Dekkâk), Beyrut 1395/1975, s. 31-32; Mâturîdî, *Âyat ve süver min Te'vevîlâtı'l-Kur'ân* (nşr. Ahmet Vanlioğlu – Bekir Topaloğlu), İstanbul 2003, s. 52; Ebû'l-Kâsim ez-Zecâcî, *İştikâku esmâ'illâh* (nşr. Abdülhüseyin el-Mübârek), Beyrut 1406/1986, s. 221-223; Hattâbî, *Şe'hü'd-dü'lâ'* (nşr. Ahmed Yûsuf ed-Dekkâk), Dîmaşk 1404/1984, s. 45-46; İbn Fûrek, *Mücerredü'l-Makâlât*, s. 51-52; Abdulkâhir el-Bağdâdî, *el-Esmâ' ve's-sifât*, Kayseri Rasîd Efendi Ktp., nr. 497, vr. 178^{a-b}; Kuşeyrî, *et-Ta'bîr fi't-tezkîr* (nşr. İbrâhim Besyûnî), Kahire 1968, s. 29-30; Gazzâlî, *el-Mâksadü'l-esnâ* (Fazlîh), s. 74-76; Ebû Bekir ibnü'l-Arabî, *el-Emedü'l-akşâ*, Haci Selim Ağa Ktp., nr. 499, vr. 92^a-93^a.

BEKİR TOPALOĞLU

MÜ'MİN

(مؤمن)

Hakîm Muhammed Mü'min Han
(1800-1851)Urdu edebiyatında
gazelleriyle tanınan şair.

Mü'min iman kavramına dayandırıldığı takdirde onaylayan konumunu alır. Buna göre kelime "kullarının imanını ve samîmiyetini tasdik eden, onların sıdkını onaylayan, ayrıca mûcîze vermek suretiyle peygamberlerin doğruluğunu ispat eden" mânalarına gelir. Âlimlerin çoğu onaylayıcı muhteva taşıyan mü'minin şu anlamına da dikkat çeker: Âl-i İmrân sûresinde (3/18) bizzat Allah'ın kendisinden başka tanrıının bulunmadığına şehâdet etmesi şeklinde beyanından hareketle O'nun da bir mü'min ve muvahhid olduğunu söylemek mümkündür. Bu da ilm-i ilâhînin tevhid ilkesine taalluk etmesi şeklinde yorumlanabilir; bu açıdan Allah kendisini tasdik etmektedir.

Gazzâlî, kulun mü'min isminden alabilecegi nasibin herkesin kendinden emin olması konumunda bulunmaya çalışması olduğunu söyler. Allah'ın kulları içinde mü'min ismine en çok lâyik olan kişi insanların ebedî azaptan kurtulmasına vesile olan kimsedir, bu ise peygamberlerin ve âlimlerin yaptığı iştir (a.g.e., s. 75-76).

Mü'min ismi, "Allah'ın kendi birliğine şahadet etmesi" anlamında zâtî, diğer kulanılışlarında ise fiili sıfatlar grubu içinde yer alır ve "iyilik eden, vaadini yerine getiren" mânasındaki ber, "kâinatın bütün iş-

1215 (1800) yılında Delhi'de doğdu. Kendisine Mü'min ismi Şâh Veliyyullah'ın oğlu Abdülazîz ed-Dihlevî tarafından verilmiş ve ailesinin kendisine Habîbullâh adını koymasına rağmen yine de Mü'min adıyla şöhret bulmuştur. Ailesi Bâbürlüler'in son dönemlerinde Keşmir'den Delhi'ye gelmiş, dedesi Hekîm Nâmdâr Han ve kardeşi Kâmdâr Han saray hekimliği yapmışlardı. II. Şâh Âlem zamanında (1759-1806) dedesine ve kardeşine hizmetlerinden dolayı Nârnûl pergenesine bağlı Bulâha bölgesi câgîr olarak tahsis edilmiş, ancak İngilizler'in Cehcer (Chachar) valiliğini Feyztâlib Han, Han'a vermeleri üzerine Feyztâlib Han, Hekîm Nâmdâr Han'ın câgîrini zaptetmiş, bunun karşılığında ona yıllık bir maaş bağlamıştı. Bu maaş dedesinin ölümünden sonra babasına, ondan da Mü'min'e intikal etmiştir.

Mü'min, babası Gulâm Nebî Han tarafından Rahmâniyye Medresesi'ne gönderildi. Burada Şâh Abdulkâdir ed-Dihlevî'nin nezaretinde dinî ilimleri tahsil etti. Arapça'yı öğrendikten sonra babasından ve amcaları Gulâm Haydar ile Gulâm Hasan'dan tıp, riyâziye, remil, nûcûm, müsiki ve satranç ilimlerini öğrendi. Özellikle nûcûm ilminde maharet sahibi olup